

JE MEDZINÁBOŽENSKÝ DIALÓG MOŽNÝ? JE MOŽNÉ POZNANIE DUCHOVNÉHO SVETA?

Duchovné hodnoty sú piliere kultúr. Bez nich sa civilizácie rozpadajú. Rozkvet kultúr v dejinách boli umožnené tým, že nejaká skupina ľudí dokázala zdieľať *spoločné* duchovné hodnoty a uvádzať ich do života.

Kľúčová otázka súčasnosti je pre mňa táto: kde má byť zdroj, prameň takých hodnôt dnes? Odkiaľ má jednotliviec čerpať mravné impulzy a istotu o človeku a jeho mieste v kozme? Čo robiť v čase, keď sa rozdielne náboženské tradície nemôžu viac izolovať a musia spolupracovať? Čo robiť v čase dospelosti človečenstva, keď sloboda individuality a myslenia sa stala nevratným výdobytkom a žiadna kultúra sa nemôže vrátiť k jednote prostredníctvom detskej poslušnosti bez toho, aby nezačala zaostávať? Čo robiť, keď kritická analýza vedy spochybnila tradičné mýty a sväté knihy, keď postmodernizmus priviedol spoločnosť k relativizácii a rozpadu všetkých hodnôt? Uzavriete sa do bezhlavého a strnulého fundamentalizmu? Alebo budovať konzumnú spoločnosť ľahostajnú k akýmkoľvek hodnotám? Oba tieto scenáre sú katastrofické, temné. Neexistuje tretia, slnečná cesta do budúcnosti?

Neexistovala by, keby sme boli odkázaní len na tradičné sväté písma samotné. Fakt, že jestvujú tisíce náboženských denominácií, nás usvedčuje z toho, že našim svätým knihám málo rozumieme a podliehajú značne subjektívnemu výkladu. Rozpomeňme sa, že autori týchto kníh museli mať s duchovným svetom bezprostredné a živé spojenie. V rámci náboženstiev sa musí rozhorieť úsilie zaoberať sa nielen písomnosťami o duchovnom svete, ale aj duchovným svetom samotným, na ktorý tieto písomnosti len odkazujú. Človek má nielen latentnú schopnosť poznávať duchovný svet, ale aj morálnu povinnosť túto schopnosť rozvíjať. Zjavenie neskončilo v minulosti, ani sa neriadi bezpríčinnou Božou svojvôľou, ale každý môže pripraviť svoje srdce, aby doň Svätý duch vdýchol svoju múdrosť.

To je tá dobrá správa - a nie je to len môj osobný názor. Ako príklad a dôkaz dávam do diskusie angelológiu, náuku o anjeloch. Len čo sa ňou začnete vážne zaoberať, zistíte fantastické veci. Kresťanská angelológia hovorí o tom, že každý anjelský chór má špecifickú úlohu v dejinách Zeme, prírody a kultúry. Podľa istých cyklických zákonitostí anjeli inšpirujú národy a kultúrne epochy. Zistíte, že tú istú náuku vyložili egyptskí kňazi už Herodotovi, že stojí na hlinených tabuľkách z babylonských chrámov a je päťtisíc rokov stará. Zistíte, že kresťanským svätcom sa zjavovali v rovnakých rytmoch tie isté bytosti ako predkresťanským kňazom a kráľom a že medzi kresťanstvom a pohanstvom je úžasná kontinuita. Zistíte, že Buddha, keď hovoril o kolese dharmy, čo sa otočí raz za 25 storočí, hovoril o kruhu siedmich kresťanských archanjelov a opísal rytmus archanjela Michaela aj obsahovú náplň jeho pôsobenia naprosto presne. Zistíte, že keď sa v roku 610 archanjel Gabriel zjavil Mohamedovi a začal mu diktovať Korán, bolo to presne v okamihu, kedy sa podľa starovekej angelológie skutočne Gabriel mal stať duchom času a inšpirovať prorokov. Zistíte, že indiánski šamani a európski učenci opísali príchod a odchod Opereného hada alias archanjela Rafaela súčasne, a že na menách nezáleží, pretože symbolika, obsahová náplň aj okamihy zjavení oboch božstiev sú rovnaké. Zistíte, že Džaláluddín Rúmi má svoj dokonalý protipól vo svätom Františkovi, že Konfucius a Platón sa vo svojej dobe pokúšali o to isté, že

Dógen aj Eckhart hovorili rovnakou rečou v rovnakom okamihu na opačných koncoch sveta. Vysvitne, že takých príkladov sú tisícky a že existuje len jediné vysvetlenie: ľudia po celom svete podávali právy o rovnakých zjaveniach v rovnakých časových okamihoch, pretože tieto zjavenia sú skutočné.

Opravdivý synkretizmus nie je eklekticismom, umelým spájaním nesúrodých náboženských prvkov, ktoré k sebe nepatria. Korení v pravdivej intuícii, že svetové náboženstvá majú spoločného menovateľa, spoločný základ v reálnom duchovnom svete, odkiaľ sú inšpirované. Napriek svojej rozdielnosti sú ako perly navlečené na jedinej zlatej niti, z ktorých každá posúva ľudstvo o krok ďalej k jeho cieľu.

Všeobecne sa dnes verí, že ľudská schopnosť myslenia sa musí obmedziť len na poznávanie hmotného sveta a v existenciu duchovného sveta sa dá len iracionálne veriť. Nesúhlasím s tým. Novovek sa začal tým, že západoeurópske národy sa začali inak dívať na prírodu, objavili jej zákony a toto poznanie vyústilo do vedecko-technickej revolúcie, ktorá zmenila svet. Táto revolúcia nebola dokončená. Aj svet duše a ducha má svoje zákonitosti, ktoré sú poznateľné a ich poznanie je predpokladom mravnej, psychologickkej a sociálnej revolúcie, ktorá je poslaním Východoeurópanov.

Komenský o tom sníval vo svojej Pansofii a Hurban vytýčil tento cieľ hneď v prvom čísle Slovenských pohľadov. Slovenská národná rada vyhlásila rok 2007 za rok Jozefa Miloslava Hurbana. Hurbana si vraj máme ctiť ako osobnosť, ktorej je Slovensko zaviazané vďakou za svoju politickú samostatnosť. Lenže zmyslom tejto samostatnosti pre Hurbana bolo iba to, aby v jej rámci Slováci mohli uskutočňovať určité duchovné obsahy - a na tie sme práve zabudli.

Dvadsaťpäť rokov som venoval angelológii aby som ukázal, že štúrovská koncepcia slovanskej vedy je možná a môže byť rovnocenným partnerom západnej materialistickej vedy. Poznanie, ktoré neodvádza od Boha, ale k nemu privádza, je možné a je odpoveďou na naliehavé otázky súčasnosti. Je však možné iba ak skĺbime vedu, umenie a náboženstvo - a nebudeme ich oddeľovať. Pre život súca pravda nemôže byť založená jednostranne len na mystickom zjavení, alebo logicko-rozumových koncepciách alebo na empirických údajoch samotných. Musí byť syntézou všetkých troch prameňov poznania a pokladať ich za rovnocenné. To je hlavná myšlienka sofiológie.

Emil Páleš